https://doi.org/10.15407/ukrmova2026.03.023
УДК 81'373.21:81'373.611

С.О. ВЕРБИЧ, доктор філологічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник відділу
історії української мови та ономастики
Інститут української мови НАН України
вул. Михайла Грушевського, 4, Київ, 01001
E-mail: sviatoverb@ukr.net
https://orcid.org/0000-0003-4671-1898

ПОДІЛЬСЬКІ ОЙКОНІМИ *ГОЛЕНДРА, ГОЛЕНДРИ* І *ГОЛІНДЕРНА* В СИСТЕМІ СПОРІДНЕНИХ ТОПОНІМІВ УКРАЇНИ ТА ІНШИХ СЛОВ'ЯНСЬКИХ РЕГІОНІВ

Статтю присвячено історико-етимологічному аналізові ойконімів ***Голендра*** *і* ***Голендри*** *в межах сучасних Тернопільської та Вінницької областей, а також назвам колишніх сіл* ***Олендри Струсівські*** *на Тернопільщині та* ***Голіндерна (Голендерня)*** *на Вінниччині. Наведені назви схарактеризовано в колі численних відповідників в інших регіонах України, зокрема на Волині, а також у Білорусі й Польщі. Ойконіми* ***Голендри, Олендри (Струсівські)*** *(‹* ***Голендри*** *з відпаданням початкового* ***Г-*** *у польськомовному середовищі) формально пов'язані з фонетично адаптованим на українському ґрунті пол.* ***holendry*** *'колонія (голландська)' ‹* ***holender (holander, olander, olender, olęder)*** *'поселенець із Голландії', на що вказують зафіксовані в українському словникові лексеми* ***голе́ндер*** *'голландець',* ***голе́ндерський*** *'голландський', що, однак, не дає однозначних підстав пов'язувати їх безпосередньо з голландськими переселенцями. Пізня хронологія (XIX ст.) більшості із цих назв свідчить радше про заснування зазначених поселень за зразком колоній на голландському праві. Тлумачення українських ойконімів* ***Голендри*** *як так званих родових (відродинних) назв, мотивованих антропонімом* ***Голендер****, безпідставне з огляду на те, що в Україні немає жодного ойконіма-посесива на зразок* ***Голендерів (-ова, -ове)****.*

Ключові слова: *відетнонімні топоніми, голландське поселення (колонія), етнонім, ойконім, Поділля.*

Цитування: Вербич С.О. (2026). Подільські ойконіми *Голендра, Голендри* і *Голіндерна* в системі споріднених топонімів України та інших слов'янських регіонів. *Українська мова, 3* (99), 23—33. https://doi.org/10.15407/ukrmova2026.03.023

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2026. Статтю опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Історично-географічний регіон Поділля належить до давно заселених теренів у межах України. Тут протягом тривалого часу, принаймні із часів Київської Русі й у наступні періоди, проживали українці, які заснували в цій місцевості численні поселення. Освоєння Поділля, насамперед Середньої Наддністрянщини й Надбужжя (басейн Південного Бугу), у різні періоди середньовічної історії краю було нерівномірним. Як зазначав М.С. Грушевський, до 1-ї чверті XV ст. регіон активно обживало українське населення. Проте вже із XVI ст. значна частина Поділля перетворилася на пустелю. Це було спричинено частими нападами татар, адже саме подільськими землями пролягали сумнозвісні Чорний і Кучманський шляхи, якими кримці рухалися на українські Поділля, Волинь і Галичину (Грушевський, 1894, с. 6). Лише з кінця XVI — початку XVII ст. відновлюється заселення подільських Наддністрянщини й Надбужжя. Люди повертаються в запустілі села та селища й під проводом власників цих теренів закладають нові осади. Більшість із них збережено й дотепер. Їхні назви — яскраве свідчення української історії цього краю. Утім в ойконімному просторі Поділля наявні також назви, пов'язані із чужомовними етносами — як слов'янськими (російські старовіри, поляки, чехи), так і неслов'янськими (волохи (молдавани), німці, татари, чемериси). Вони свідчать про те, що в певні періоди тут проживали представники цих народів, які потрапили сюди здебільшого у феодальну добу внаслідок вільного чи примусового переміщення зі своїх рідних земель (Купчинський, 2011, с. 137). Такі назви дослідники називають відетнонімними топонімами (Лучик, 2015, с. 256) [1]. Вони цінні не лише для ономастики, як онімний матеріал, але й для історії, оскільки можуть приховувати інформацію і про етноси, що заселяли колись певну територію, і про давні міграції неавтохтонної людності (початкові й кінцеві пункти, маршрути переміщення тощо). Важливо, проте, розуміти, що відбиття дійсності у відетнонімних топонімах може бути і прямим, і опосередкованим. У першому разі, як слушно зауважував І.В. Муромцев, поява того чи того топоніма безпосередньо пов'язана з перебуванням у конкретному регіоні представників певного етносу, а в другому — топонім лише інформує про перебування тут людей, названих іменами чи прізвиськами, похідними від етнонімів (Муромцев, 2009, с. 79). Це означає, що, наприклад, власна географічна назва *Волохи* може вказувати як на перебування в певній місцевості представників волоської (молдавської) людності, так і на оселення тут свого часу людей, очільник яких мав прізвисько *Волох*.

В ойконіміконі Поділля представлено чимало так званих відетнонімних назв, напр.: *Пилипи* (‹ *пилипи* ‹ *пилипони* ‹ *филипони* 'російські старовіри'), *Татари, Чемериси, Чехи* та ін. Постає, однак, запитання, чи можна до цього переліку зараховувати нп *Голендра* та *Голендри* в межах сучасних Тернопільської та Вінницької областей відповідно, а також назву колиш-

[1] Дехто з дослідників відетнонімними називає ойконіми на *-ани / -яни*, похідні від так званих локально-етнічних назв (Бучко, 1990, с. 20—22; Худаш, 2004, с. 14).

нього с. *Олендри Струсівські* (1785—1788 рр. — *Olendry Strusowskie*; ЙФМ, с. 218) на Тернопільщині? На окрему увагу заслуговує ойконім *Голіндерна* (*Голендерня*) на Вінниччині, не представлений на сучасній топонімній карті цього регіону.

Як відомо, низка населених пунктів з'явилася на теренах Поділля за ініціативи польської влади, у підпорядкуванні якої різні частини краю перебували з 1-ї половини XV ст. (подільські райони сучасної Тернопільщини) і впродовж XVI — першої половини XVIII ст. (землі сучасних Вінниччини та Хмельниччини з незначною перервою під час турецької окупації) (Крикун, 1993, с. 180; ЕУ 6, с. 2137; Григоріїв, 2003, с. 203; Рибак, 2002, с. 150). Серед них, напевно, були й поселення з основами *Голендер- / Голендр-*: *Олендер- / Олендр-*, одне з яких зафіксовано в історичних джерелах кінця XVI — початку XVII ст. (див. далі).

Формально ойконіми *Голендра* і *Голендри* можна пов'язувати з укр. *голе́ндер* 'голландець', *голе́ндерський* 'голландський' (Грінченко 1, с. 300), що потрапили до української мови з польської. На це промовисто вказують відповідні лексеми пол. *holender, holander, olander, olender, olęder* 'поселенець із Голландії'. Від слова *holender* постали апелятиви *holendry* 'колонія (голландська)' (NMP III, с. 485) і *holendernia* 'голландське поселення; фільварок, де мешкають голландці' (SJP II, с. 48). Форма *olender* розвинулася з *holender* унаслідок відпадіння початкового *г-*. Це фонетичне явище непоодиноке в польській мові й трапляється якраз у давно засвоєних запозиченнях, напр.: *hołd* (XV—XVI ст.) 'акт підлеглості підданого зверхникові' і *ołd* 'присяга вірності підлеглого суверенові' ‹ свн. *hulde* 'прихильність, доброзичливість, ласка; дозвіл; підлеглість, вірність'; *hołdować* (XV ст.) 'бути прихильником, послідовником чогось', 'бути чиїмось васалом, підданим' і *ołdować* (XVI ст.) 'залежати від когось могутнішого' (Borýś, с. 195).

Лексема *holender* сформувалася на власне польському ґрунті з німецького запозичення *Holländer* 'голландець' (Brückner, с. 172). Зауважимо, що відповідні слова з польської мови потрапили не лише до української мови, але й до білоруської, пор. ст.-блр. *голендерский, голяндерский* 'голландський', 1682 р. (ГСБМ 7, с. 32).

У польській мові лексеми з основою *holender-* відомі із XVII ст. й пов'язані із самою реалією — *holendry*, тобто 'голландці' (Brückner, с. 172). У XVI ст. вихідці з Голландії (Фризії), тікаючи від релігійних переслідувань, оселилися в різних регіонах Польщі, заснувавши тут свої поселення (SG III, с. 99; Haliczer, с. 66; Rymut, 1973, с. 8; Ślęzak, 2014, с. 49). Тому семантика згаданих вище пол. лексем *holendry* 'колонія (голландська)' і *holendernia* 'голландське поселення' історично зумовлена.

З огляду на те що голландці в зазначений історичний період переселялися зі своєї батьківщини до Польщі природно, що саме тут зафіксовано найбільше ойконімів з основою *Holender- / Holendr-*. Упродовж 1547—1864 рр. на теренах Польщі й на територіях, які після трьох її поділів належали до інших держав, було засновано близько 1700 голендерських поселень (лише у Великопольщі — 925), з яких 350 заклали безпосередньо

голландці-меноніти та їхні нащадки (Chodyła, 2015, с. 10). Як зазначає З. Циргофферова, першим оселищем, що його заснували *голендри* у Великопольщі, було *Olędry Ujskie* (1597 р.) (Zierhofferowa, 2001). Серед таких ойконімів наявні як однослівні назви (*Holender, Holenderki, Holendry, Holendernia*), так і двокомпонентні ойконіми з означувальним складником, що вказував на зв'язок із назвою певного суміжного поселення, напр.: *Holendry Baranowskie, Holendry Borowieckie, Holendry Boruchowskie, Holendry Bytońskie, Holendry Ciężyńskie, Holendry Cisiogórskie, Holendry Dobrowskie, Holendry Kuźmińskie* та ін. (NMP III, с. 485—486). Зауважимо, що формальна структура деяких ойконімів *Holendry*, на перший погляд, може свідчити і про їхню належність до так званих родових, або відродинних, назв, пор. відповідно ст.-пол. антропоніми *Holender, Hollender*, 1633 р. (AP II, с. 67). Однак кількісний показник — численні ойконіми *Holendry* в різних регіонах, а також спільнокореневі назви *Holenderki* та *Holendernia* дають підстави пов'язувати назви *Holendry* безпосередньо або опосередковано з етнонімом *holendry* 'голландці'. Утім варто мати на увазі, що коли хронологічно найдавніші ойконіми *Holendry* (XVI—XVII ст.) і справді відображають зв'язок із назвою вихідців із Голландії, то пізніші деривати (XVIII—XIX ст.) зберегли лише давню назву, а відповідні поселення заснували не голландці, а, наприклад, польські чи німецькі поселенці за зразком колишніх голландських колоній (Rutkiewicz, 2001, с. 155; NMP III, с. 485; SG III, с. 99). Дослідники зауважували, що в цей період *голендрами* називали різних колоністів — поляків, німців, чехів, угорців, які закладали поселення на голландському праві, що передбачало довго- чи безстрокову оренду землі на основі сплати щорічного податку (Ślęzak, 2014, с. 49; Chodyła, 2015, с. 9). К. Римут зазначав, що пізніші ойконіми *Holendry* не належать до так званих етнічних назв. Вони пов'язані з певним типом господарювання (Rymut, 1973, с. 8). Прикметно, що такі назви осад відзначені й за межами історичної Польщі, а саме на білоруських та українських землях, що входили в минулому до складу Речі Посполитої. Ойконіми з основою *Holendr-, Holender-* зафіксовані на теренах Білорусі, пор., наприклад, назви *Holendernia, Holendry Komarowskie* в колишній Гродненській губ. (SG XV/1, с. 566), *Голендры Липинские* в колишньому Брестському пов. (RGN II, с. 398) та ін. Чимало таких назв і в різних регіонах України. Серед них — фільварок *Голендерня* (поблизу Микулич) (RGN II, с. 397), колонії *Holendry Świerzewskie, Holendry* (*Siemienówka*), *Holendry Zabuski* в колишньому Володимир-Волинському пов. Волинської губ., *Holendry* в колишньому Бердичівському пов. Київської губ. (SG XV/1, с. 566; XV/2, с. 384, 583). У зазначеному контексті заслуговують на увагу поселення так званих *бузьких голендрів* (*голєндрів*). Як стверджують дослідники, це була своєрідна етнічна група голландсько-німецького походження, що проживала на берегах Західного Бугу впродовж XVII—XX ст. Перші оселища її представники заснували в 1617 р., коли граф Рафаїл Лещинський надав привілей для групи *голендрів*, переселенців із Пруссії, для оселення на землях Білорусі й України (переважно на Волині) (Костюк,

2017, с. 105). Зокрема, у межах Волині колонії *бузьких голендрів* з'явилися на поч. XIX ст. і розміщувалися неподалік Західного Бугу в колишньому Ковельському пов. Це названі вище *Забузькі Голендри* й *Свєржовські Голендри* (там само). Волинський ареал ойконімів з основою *Голендр- / Голіндер-*, *Оліндер-* (‹ *Олендер-* ‹ *Голендер-*) доповнюють також назви місцевих локальних топооб'єктів, напр.: уроч. *Голендри* (с. Грабове Ковельськ. р-ну), уроч. *Голєндри* (с. Рівне Ковельськ. р-ну), кут. міста *Голєндри* (м. Горохів Волинськ. обл.), грибне та ягідне місце *Голіндерка* (с. Уманці Луцьк. р-ну), поле *Голіндерське* (с. Рівне Ковельськ. р-ну), кут. села *Оліндерня* і болото *Оліндерське* (с. Павлівка Володимирськ. р-ну) (Данилюк, с. 229).

Із наведених ойконімів з основою *Голендр- / Голендер-* у межах України докладніше схарактеризуємо відповідні назви на теренах Поділля, про які вже було згадано. Це ойконім *Голендра* в сучасній Тернопільській області та колишня назва с. *Олендри Струсівські* в цьому ж регіоні, *Голендри* в сучасній Вінницькій області та колишня назва с. *Голіндерна* на Східному Поділлі.

Ойконім *Голендра* (Підгаєцька міськ. громада Тернопільськ. р-ну Тернопільськ. обл.) відомий із XIX ст.: 1819—1820 рр. — *Olendry, Holendry* (ЙФМ, с. 82), 1882 р. — z *Holendrami* (Halicz (z *Holendrami*); *Holendry* — як присілок Підгаєць (SG III, с. 19, 100), 1946 р. — *Голяндра* (АТП 1947, с. 576), 1967 р. — *Голендра* (АТП 1967б, с. 10). Я. Залеський у своїй праці «Назви поселень Тернопільщини» обмежився загальним поясненням, що первісно *Голендрами* називали поселення, які заснували вихідці з Голландії, а «пізніше так називали всі поселення, засновані на надрічкових низовинах» (Zaleski, 1987, с. 49) [2]. Д.Г. Бучко пояснював цей ойконім як похідний від родинної назви *Голендри* (Бучко, 2017, с. 80). Формально така версія не суперечить словотвірним ознакам ойконіма *Голендри*, однак ширший контекст ойконімних паралелей (див. вище пол. *Holendry*) уможливлює інше тлумачення цієї назви. Е. Клісевич аналізує її серед етнічних назв (Klisiewicz, 2001, с. 30). А. Чапля пов'язує назву *Голендра* (*Голендри*) з етнічною назвою *Holender* 'мешканець Голландії', зазначаючи, що «так називали поселення, які засновували поляки за зразком голландських колоній...» (Czapla, 2018, с. 73, 76). Відносно пізня фіксація ойконіма *Голендри* не дає підстав пов'язувати його безпосередньо з етнонімом *holendry* 'вихідці з Голландії, які в XVI ст. оселилися в Польщі, тікаючи з батьківщини від релігійного переслідування' (SG III, с. 99). Імовірно, це було поселення на голландському праві, засноване поляками. З історичних джерел відомо, що тут здебільшого проживала польська людність (Powiat, с. 83). У 1939 р. в околиці цього села була колонія *Мазури* (Фурда, 1980, с. 459) ‹ *мазу́ри* 'велика етнічна група поляків, що живе на північному сході Польщі й говорить одним із діалектів польської мови' (СУМ IV, с. 596). Польське населення переважало в *Голендрах* аж до 1946 р. (ТЕС 1, с. 368). Форма жін. роду *Голяндра* вторинна до *Голендри*, очевидно, унаслідок граматично-

[2] У праці польської дослідниці Т. Плюскоти (Pluskota, 1998) цю назву не схарактеризовано.

го узгодження з іменником *коло́нія* ‘поселення переселенців з іншої країни чи області’ (СУМ IV, с. 231).

Назва *Олендри Струсівські* сьогодні не представлена на топонімній карті Тернопільщини. Як свідчать історичні документи, раніше, у XVI—XVII ст., вона мала форму *Holendry* (AHRP). У пізніші часи, 1785—1788 рр., — *Olendry Strusowskie* (ЙФМ, с. 218), 1886 р. — *Olendry*, як частина Слобідки-Струсівської (SG VII, с. 460). Згідно з покажчиком адміністративно-територіального устрою України станом на 1946 р., таке поселення не відзначене як самостійне. Очевидно, тоді воно було у складі с. *Слобідка-Струсівська* (АТП 1947, с. 580), яке згодом перейменували на *Кам’янку* (АТП 1967б, с. 83) — тепер у Микулинецькій селищній громаді Тернопільського р-ну. Щодо зміни форми *Голендри* в *Олендри*, то, як уже йшлося, вона зумовлена відпадінням початкового ***Г***-. Як свідчать історичні джерела, зазначений ойконім відомий наприкінці XVI ст., що дає певні підстави пов’язувати його з етнічною назвою *holendry* ‘вихідці з Голландії...’. З іншого боку, це поселення могли заснувати й поляки за зразком голландських колоній, які на ту пору активно освоювали регіон Західного Поділля.

Назва с. *Голендри* (Хмільницьк. р-н Вінницьк. обл.) у XIX ст. позначала виселок залізничної станції *Голендри* при залізниці Жмеринка — Київ: 1882 р. — *Holendry* (SG III, с. 100). Цьому ойконіму, як і згаданому вище *Голендра*, так би мовити, пощастило, оскільки його, незважаючи на іншомовну форму, не перейменували під час масової кампанії зміни назв поселень після 1945 р., пор. відповідно фіксації до і після зазначеного періоду: 1925 р. — зі ст. *Голендри* (НМП, с. 32), 1946 р. — с-ще залізн. ст. *Голендри* (АТП 1947, с. 19), 1967 р. — с-ще *Голендри* (АТП 1967а, с. 21), 1972 р. — с-ще *Голендри* (АТП 1973, с. 17), станом на сьогодні — село (https://uk.wikipedia.org/wiki/Голендри). Назва, імовірно, пов’язана з тутешньою німецькою колонією *Голендри* (Труды, с. 254). Як відомо, такі поселення на теренах Польщі спершу засновували нащадки голландців із Пруссії, а з плином часу — німці та поляки (Rutkiewicz, 2001, с. 155). У цьому контексті важливо зазначити, що київський воєвода Потоцький у 1791 р. оселив у суміжному поселенні Самгородок *голендрів* (SG X, с. 247).

На території Вінниччини до 1946 р. був відомий іще один населений пункт з основою *Голендер- / Голіндер-* — виселок *Голендерня*, 1925 р. (НМП, с. 240), до 1946 р. — х. *Голіндерна* (АТП 1947, с. 957), з 1946 р. — х. *Ясний* (АТП 1947, с. 40), 1967 р. — с-ще *Ясне* (АТП 1967а, с. 29), тепер у Чернівецькій селищній громаді Могилів-Подільського р-ну. Формально структура ойконіма *Голендерня* вказує на його зв’язок із пол. *holendernia* ‘голландське поселення; фільварок, де мешкають голландці’ (SJP II, с. 48), однак пізня хронологія цієї назви свідчить про те, що зазначене оселище заклали поляки за зразком колоній на голландському праві. Опосередковано таке припущення підтверджує заснування польських колоній у 20-х роках XX ст. у низці поселень Тернопільської області: у межах с. Галич у 1922 р. розпарцельовано землю для польських колоністів, де поселилося

30 польських родин (Гусак, Фурда, 1980, с. 449); у 1921—1922 рр. на розпарцельованих ґрунтах власника Оснінського постала польська колонія (Сабатюк, 1980, с. 592); у 1922—1925 рр. поляки-мазури заснували колонію в с. Новосілка колишнього Підгаєцького повіту (Дурбак, 1980, с. 578). У цьому контексті варто, очевидно, пояснювати й гідронім *Оледе́рня* (р., Летичівськ. р-н Хмельницьк. обл.; СГУ, с. 396) ‹ **Голедерня* ‹ *Голендерня*.

Історико-етимологічний аналіз подільських ойконімів *Голендра, Голендри, Олендри Струсівські* та *Голендерня* (*Голіндерна*), з яких у сучасному ойконімному просторі України функціонують лише дві назви — *Голендра* та *Голендри*, у системі українських, білоруських і польських топонімних відповідників уможливлює такі висновки:

1. Формальна структура цих назв указує на їхній опосередкований зв'язок з апелятивами *голендри* 'переселенці з Голландії' і *голендерня* 'голландське поселення', що сягають відповідно пол. *holendry* і *holendernia*.

2. Пояснення українських ойконімів *Голендри* як так званих родових назв, мотивованих антропонімом *Голендер*, безпідставне, оскільки в Україні немає жодного ойконіма-посесива, який би однозначно засвідчував зв'язок із такою особовою назвою.

3. Відносно пізня фіксація (XIX ст.) західноподільського ойконіма *Голендра* ‹ *Holendry*, а також історичні свідчення про переважно польську людність цього населеного пункту вказують на те, що це поселення заснували не *голендри* — вихідці з Голландії, які в XVI ст. переселилися до різних регіонів тодішньої Польщі, тікаючи зі своєї батьківщини від релігійних переслідувань, а, найімовірніше, поляки на основі голландського права. Напевно, у цьому ж контексті варто аналізувати й назву *Олендри* (*Струсівські*) ‹ *Holendry*, оскільки немає переконливих відомостей, які б підтверджували заснування цього оселища переселенцями з Голландії. Аналогійно треба пояснювати і східноподільські ойконіми *Голендри* і *Голендерня*, що підтверджує їхня пізніша хронологія — XIX ст. і 1-ша пол. XX ст. відповідно.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

АТП 1947 — *Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 вересня 1946 року. Видання перше.* (1947). Київ: Українське вид-во політичної літератури.

АТП 1967а — *Вінницька область. Адміністративно-територіальний поділ на 1 квітня 1967 року.* (1967). Вінниця: Вінницьке обласне управління по пресі.

АТП 1967б — *Тернопільська область. Адміністративно-територіальний поділ на 1 квітня 1967 року* (1967). Тернопіль: Тернопільське обласне управління по пресі.

АТП 1973 — *Українська РСР. Адміністративно-територіальний поділ на 1 січня 1972 року.* (1973). Київ: Вид-во політичної літератури.

Грінченко — Грінченко Б.Д. (упоряд.). (1958). *Словарь української мови.* Надрук. з вид. 1907—1909 рр. Т. 1—4. Київ: Вид-во АН УРСР.

ГСБМ — Блізнюк Т.І. та ін. (склад.), Жураўскі А.І., Булыка А.М. (рэд.). (1982—2017). *Гістарычны слоўнік беларускай мовы* (вып. 1—37). Мінск: Навука і тэхніка.

Данилюк — Данилюк О.К. (2025). *Словник мікротопонімів Волині. Рукопис.* Луцьк.

ЕУ — Кубійович В. (ред.). *Енциклопедія українознавства. Перевидання в Україні.* (1993—2003). Т. 1—11. Львів: Наукове товариство ім. Т. Шевченка.

ЙФМ — *Йосифінська (1785—1788) і Франциканська (1819—1820) метрики. Перші поземельні кадастри Галичини. Покажчик населених пунктів.* (1965). Київ: Наукова думка.

НМП — *Населені місця Поділля.* (1925). Винниця: Держдрукарня ім. т. Леніна.

СГУ — Желєзняк І.М., Корепанова А.П., Масенко Л.Т. та ін. (упоряд.); Цілуйко К.К. (голова ред. кол.) (1979). *Словник гідронімів України.* Київ: Наукова думка.

СУМ — *Словник української мови: в 11 т.* (1970—1980). Київ: Наукова думка.

ТЕС — *Тернопільський енциклопедичний словник: у 4 т.* (2004—2010). Тернопіль: «Збруч».

Труды — *Труды Подольского епархиального историко-статистического комитета* (вып. 9: *Приходы и церкви Подольской епархии*). (1901). Е. Сецинский (ред.). Каменецъ-Подольск.

AHRP — Jabłonowski A. (oprac., wyd.). (1899—1904). *Atlas historyczny Rzeczypospolitej Polskiej. Epoka przełomu XVI-go na XVII-sty. Dział II-gi: Ziemie ruskie Rzeczypospolitej.* Warszawa — Wiedeń.

AP — Cieślikowa A. (red.), Skowronek K. (współpraca). (2007—2016). *Antroponimia Polski od XVI do końca XVIII wieku. Wybór artykułów hasłowych oraz wykazy nazwisk z chronologią i geografią* (t. I—VI). Kraków: Wyd-wo Lexis.

Boryś — Boryś W. (2005). *Słownik etymologiczny języka polskiego.* Kraków: Wyd-wo Literackie.

Brückner — Brückner A. (1957). *Słownik etymologiczny języka polskiego.* Warszawa: Wiedza powszechna.

Haliczer — Haliczer J. (1933). *Słownik geograficzny. Pochodzenie i znaczenie nazw geograficznych.* Tarnopol: Nakładem Towarzystwa turystyczno-krajoznawczego.

NMP — Rymut K. (1996—2021). *Nazwy miejscowe Polski: Historia. Pochodzenie. Zmiany* (t. I—XVI). Kraków: Wyd-wo Instytutu języka polskiego PAN.

Powiat — Niedźwiecki M. (1896). *Powiat podhajecki pod względem geograficznym, statystycznym i historycznym z dołączeniem mapy.* Stanisławów: Nakładem autora.

RGN — Vasmer M. (begr.). (1962—1981). *Russisches geographisches Namenbuch* (Bd. I—X). Wiesbaden: Otto Harrassowitz.

SG — Chlebowski B., Sulimierski F., Walewski W. (red.). (1880—1902). *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* (t. I—XV). Warszawa: Nakł. F. Sulimierskiego, W. Walewskiego.

SJP — Karłowicz J., Kryński A., Niedźwiedzki W. (1900—1927). *Słownik języka polskiego* (t. I—VIII). Warszawa: Nakł. prenumeratorów i Kasy im. Mianowskiego.

ЛІТЕРАТУРА

Бучко Д.Г. (1990). *Походження назв населених пунктів Покуття.* Львів: Світ.

[Бучко Д.], Котович В. (2017). *Походження назв населених пунктів Тернопільщини.* Дрогобич: Посвіт.

Григоріїв Н.Я. (2003). *Поділля. Географічно-історичний нарис (репринтне видання).* Кам'янець-Подільський: Оіюм.

Грушевский М. (1894). *Барское староство. Исторические очерки (XV—XVIII в.).* Киев.

Гусак В., Фурда М. (1980). Галич. *Підгаєцька земля. Історико-мемуарний збірник* (с. 448—454). Т. Гунчак (ред.). Нью-Йорк — Париж — Сидней — Торонто.

Дурбак І. (1980). Як святкували Різдво в Новосілці. *Підгаєцька земля. Історико-мемуарний збірник* (с. 572—580). Т. Гунчак (ред.). Нью-Йорк — Париж — Сидней — Торонто.

Костюк М.П. (2017). Ювілей бузьких голендрів: 400-річчя заснування перших колоній на Західному Бузі. *Питання німецької історії: збірник наукових праць* (с. 105—114). Дніпро: РВВ ДНУ.

Крикун М.Г. (1993). *Адміністративно-територіальний устрій Правобережної України в XV—XVIII ст. Кордони воєводств в світлі джерел*. Київ: МП «Офорт».

Купчинський О. (2011). З історіографії найдавніших українських і слов'янських топонімів та деякі завдання їх дослідження в Україні. *Вибрані статті та матеріали (т. 1: Студії з історії української мови та ойконімії)* (с. 131—151). Львів: Наукове товариство ім. Шевченка.

Лучик В.В. (2015). Тюркізми в топонімії України: історико-етимологічний аспект. *Linguistica, 1* (55), 251—262. Ljubljana. https://doi.org/10.4312/linguistica.55.1.251-262

Муромцев І.В. (2009). Відетнонімічна гідронімія басейну Сіверського Дінця. *Вибрані праці* (с. 78—85). А. Нелюба (упор., ред.). Харків: Історико-філологічне товариство.

Рибак І.В. (2002). *Хмельниччина від найдавнішого часу до сьогодення: навч. посібник*. Кам'янець-Подільський: Абетка-НОВА.

Сабатюк В. (1980). Раковець. *Підгаєцька земля. Історико-мемуарний збірник* (с. 591—592). Т. Гунчак (ред.). Нью-Йорк — Париж — Сидней — Торонто.

Фурда Ф. (1980). Голендри. *Підгаєцька земля. Історико-мемуарний збірник* (с. 459—461). Т. Гунчак (ред.). Нью-Йорк — Париж — Сидней — Торонто.

Худаш М.Л. (2004). *Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від відапелятивних антропонімів)*. Львів: Інститут народознавства НАН України.

Chodyła Z. (2015). *Zarys najstarszych dziejów osad olęderskich w Puszczy Pyzdrskiej 1746—1793.* Pyzdry.

Czapla A. (2018). *Nazwy miejscowości historycznej ziemi halickiej*. Lublin: Towarzystwo Naukowe KUL.

Klisiewicz E. (2001). *Nazwy miejscowe Tarnopolszczyzny (motywacja — geneza — struktura)*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.

Pluskota T. (1998). *Nazwy miejscowe ziem ruskich Rzeczypospolitej XVI—XVIII w.* Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane WSP w Bydgoszczy.

Rutkiewicz M. (2001). Sposoby tworzenia wielkopolskich nazw osad olęderskich. *Toponimia i oronimia* (s. 155—168). A. Cieślikowa, B. Czopek-Kopciuch (reds.). Kraków.

Rymut K. (1973). Etniczne nazwy miejscowe w Małopolsce. *Onomastika, 18*, 5—27.

Ślęzak J. (2014). Osadnictwo olęderskie a osadnictwo na prawie olęderskim. *Cywilizacja i Polityka, 12*, 49—57.

Zaleski J. (1987). *Nazwy miejscowe Tarnopolszczyzny*. Wrocław: Ossolineum.

Zierhofferowa Z. (2001). Nazwy osad olęderskich w Wielkopolsce. Powstawanie i zmiany. *Ogólnopolska konferencja Olędry i ich dziedzitwo w Polsce. Historia, stan zachowania, ochrona* (Toruń, 11—13 października 2001 r.). https://surl.li/borlbe (дата звернення: 17.07.2026).

Статтю отримано 29.07.2026
Статтю схвалено 14.09.2026
Статтю опубліковано 02.11.2026

REFERENCES

Buchko, D.H. (1990). *Origin of the names of settlements in Pokuttya*. Lviv: Svit (in Ukrainian).

[Buchko, D.], & Kotovych, V. (2017). *Origin of the names of settlements in Ternopil region*. Drohobych: Pósvit (in Ukrainian).

Chodyła, Z. (2015). *Zarys najstarszych dziejów osad olęderskich w Puszczy Pyzdrskiej 1746—1793.* Pyzdry (in Polish).

Czapla, A. (2018). *Nazwy miejscowości historycznej ziemi halickiej*. Lublin: Towarzystwo. Naukowe KUL (in Polish).

Durbak, I. (1980). How Christmas was celebrated in Novoselka. *The Pidhaitsi Region: A Historical and Memoir Collection* (pp. 572—580). T. Hunchak (Ed.). Niu-York — Paryzh — Sydnei — Toronto (in Ukrainian).

Furda, F. (1980). Holendry. *The Pidhaitsi Region: A Historical and Memoir Collection* (pp. 459—461). T. Hunchak (Ed.). Niu-York — Paryzh — Sydnei — Toronto (in Ukrainian).

Grushevskij, M. (1894). *Barskoye Starostwo. Historical Essays (15th—18th Centuries)*. Kiev (in Russian).

Hryhoriiv, N.Ya. (2003). *Podillia. Geographical and historical essay (reprint edition)*. Kamianets-Podilskyi: Oiium (in Ukrainian).

Husak, V., & Furda, M. (1980). Halich. *The Pidhaitsi Region: A Historical and Memoir Collection* (pp. 448—454). T. Hunchak (Ed.). Niu-York — Paryzh — Sydnei — Toronto (in Ukrainian).

Khudash, M.L. (2004). *Ukrainian Carpathian and Precarpathian names of settlements (formed from appellative anthroponyms)*. Lviv: Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy (in Ukrainian).

Klisiewicz, E. (2001). *Nazwy miejscowe Tarnopolszczyzny (motywacja — geneza — struktura)*. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej (in Polish).

Kostiuk, M.P. (2017). Anniversary of the Bug Dutch: 400th anniversary of the founding of the first colonies on the Western Bug. *Questions of German History: A Collection of Scientific Papers* (pp. 105—114). Dnipro: RVV DNU (in Ukrainian).

Krykun, M.H. (1993). *Administrative-territorial structure of Right-Bank Ukraine in the 15th—18th centuries. Borders of voivodeships in the light of sources.* Kyiv: MP "Ofort" (in Ukrainian).

Kupchynskyi, O. (2011). From the historiography of the most ancient Ukrainian and Slavic toponyms and some tasks of their research in Ukraine. *Kupchynskyi O. Selected Articles and Materials (Vol. 1: Studies on the History of the Ukrainian Language and Oikonymy)* (pp. 131—151). Lviv: Naukove tovarystvo im. Shevchenka (in Ukrainian).

Luchyk, V.V. (2015). Turkisms in the toponymy of Ukraine: historical and etymological aspect. *Linguistica, 1* (55), 251—262. Ljubljana. https://doi.org/10.4312/linguistica.55.1.251-262 (in Ukrainian).

Muromtsev I.V. (2009). Etnonymic hydronymy of the Siversky Donets basin. *Selected works* (pp. 78—85). A. Nelyuba (comp. and ed.). Kharkiv: Istoryko-filolohichne tovarystvo (in Ukrainian).

Pluskota, T. (1998). *Nazwy miejscowe ziem ruskich Rzeczypospolitej XVI—XVIII w.* Bydgoszcz: Wydawnictwo Uczelniane WSP w Bydgoszczy (in Polish).

Rutkiewicz, M. (2001). Sposoby tworzenia wielkopolskich nazw osad olęderskich. *Toponimia i oronimia* (pp. 155—168). A. Cieślikowa, B. Czopek-Kopciuch (eds.). Kraków (in Polish).

Rybak I.V. (2002). *Khmelnytskyi region from ancient times to the present day: textbook*. Kamianets-Podilskyi: Abetka-NOVA (in Ukrainian).

Rymut, K. (1973). Etniczne nazwy miejscowe w Małopolsce. *Onomastika, 18*, 5—27 (in Polish).

Sabatiuk, V. (1980). Rakovets. *The Pidhaitsi Region: A Historical and Memoir Collection* (pp. 591—592). T. Hunchak (Ed.). Niu-York — Paryzh — Sydnei — Toronto (in Ukrainian).

Ślęzak, J. (2014). Osadnictwo olęderskie a osadnictwo na prawie olęderskim. *Cywilizacja i Polityka, 12*, 49—57 (in Polish).

Zaleski, J. (1987). *Nazwy miejscowe Tarnopolszczyzny*. Wrocław: Ossolineum (in Polish).

Zierhofferowa, Z. (2001). *Nazwy osad olęderskich w Wielkopolsce. Powstawanie i zmiany. Ogólnopolska konferencja Olędry i ich dziedzitwo w Polsce. Historia, stan zachowania, ochrona (Toruń, 11—13 października 2001 r.)*. Retrieved July 17, 2026 from https://surl.li/borlbe (in Polish).

Received 29.07.2026
Approved 14.09.2026
Published 02.11.2026

Sviatoslav Verbych, Doctor of Philology, Senior Researcher, Leading Researcher
in the Department of History of the Ukrainian Language and Onomastics
Institute of Ukrainian Language of the National Academy of Sciences of Ukraine
4 Mykhailo Hrushevskyi St., Kyiv 01001, Ukraine
E-mail: sviatoverb@ukr.net
https://orcid.org/0000-0003-4671-1898

PODIL OIKONYMS *HOLENDRA*, *HOLENDRY* AND *HOLINDERNA* IN THE SYSTEM OF RELATED TOPONYMS OF UKRAINE AND OTHER SLAVIC REGIONS

The article is devoted to the historical and etymological analysis of the oikonyms *Holendra* and *Holendry* within the modern Ternopil and Vinnytsia regions, as well as the names of the former villages *Olendra Strusivski* in Ternopil region and *Holinderna* (*Holendernya*) in Vinnytsia region. The above names are characterized among numerous counterparts in other regions of Ukraine, in particular in Volyn, as well as in Belarus and Poland. The oikonyms *Holendry*, *Olendry* (*Strusivski*) (‹ *Holendry* with the loss of the initial ***G-*** in the Polish-speaking environment) are formally related to the phonetically adapted Polish *holendry* ‘colony (Dutch)’ ‹ *holender* (*holander, olander, olender, olęder*) ‘settler from Holland’, as indicated by the lexemes *holender* ‘hollandets’, *holenderskiy* ‘hollandskiy’ recorded in the Ukrainian dictionary, which, however, does not provide unambiguous grounds to link them directly with Dutch immigrants. The late chronology (19th century) of most of these names rather indicates the establishment of these settlements on the model of colonies under Dutch law. The interpretation of the Ukrainian oikonyms *Holendry* as so-called generic (family) names motivated by the anthroponym *Holender* is unfounded, given that neither in Ukraine is there a single possessive oikonym like *Holender* (*-ova*, *-ové*).

Keywords: *etnonymic toponyms, Dutch settlement (colony), ethnonym, oikonym, Podolsk region.*